

KARAKTERIZACIJA MATERIJALA

1. DIO

Prof. dr. sc. Danijela Ašperger

Zavod za analitičku kemiju

Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije

Sveučilišta u Zagrebu

akademska godina 2023./2024.

Kolegij: Karakterizacija materijala

Preddiplomski studij: KIM / 3. godina – ljetni semestar

Ak. god. 2023./2024.

Predavanja: SRIJEDA 10-12 h Klub nastavnika

Vježbe: PETAK 11-16 h

	Predavanja	sati	Vježbe	sati	NASTAVNIK
1. TJEDAN	28.02.2024.	2 h	01.03.2024.	5 h	prof. dr. sc. Ašperger
2. TJEDAN	06.03.2024.	2 h	08.03.2024.	5 h	prof. dr. sc. Ašperger
3. TJEDAN	13.03.2024.	2 h	15.03.2024.	5 h	prof. dr. sc. Ašperger
4. TJEDAN	20.03.2024.	2 h	22.03.2024.	5 h	doc. dr. sc. Rogina
5. TJEDAN	27.03.2024.	2 h	29.03.2024.	5 h	doc. dr. sc. Rogina
6. TJEDAN 1. PARCIJALNI ISPIT			? .04.2024.	? h	1. PARCIJALNI ISPIT (dio Danijela + Anamarija) rezervirati predavaonicu
6. TJEDAN	03.04.2024.	2 h	05.04.2024.	5 h	doc. dr. sc. Katančić
7. TJEDAN	10.04.2024.	2 h	12.04.2024.	5 h	doc. dr. sc. Katančić
8. TJEDAN	17.04.2024.	2 h	19.04.2023.	5 h	doc. dr. sc. Katančić
9. TJEDAN	24.04.2024.	2 h	26.04.2024.	5 h	prof. dr. sc. Govorčin Bajsić
10. TJEDAN	08.05.2024.	2 h	10.05.2024.	5 h	prof. dr. sc. Govorčin Bajsić
11. TJEDAN	15.05.2024.	2 h	17.05.2024.	5 h	prof. dr. sc. Govorčin Bajsić
12. TJEDAN 2. PARCIJALNI ISPIT			? .05.2023.	? h	2. PARCIJALNI ISPIT (dio Zvonko + Emi) rezervirati predavaonicu
12. TJEDAN	22.05.2024.	2 h	24.05.2024.	5 h	prof. dr. sc. Leskovic
13. TJEDAN	29.05.2024.	2 h	31.05.2024.	5 h	prof. dr. sc. Leskovic
14. TJEDAN	05.06.2024.	2 h	07.06.2024.	5 h	prof. dr. sc. Leskovic
15. TJEDAN 3. PARCIJALNI ISPIT			? .06.2023.	10- 11 h	3. PARCIJALNI ISPIT (dio Mirela)

Praznici i blagdani:

31.03.2024. Uskrs

01.04.2024. Uskršnji ponedjeljak

1.05.2024. Praznik rada (srijeda)

30.05.2024. Dan državnosti, Tijelovo

IZVOĐENJE NASTAVE NA ZAVODU ZA ANALITIČKU KEMIJU

- Predavanja
- ($\Sigma 6$ sati)

- Laboratorijske vježbe
- (Modularno)

OBVEZE STUDENATA ZA CJELOKUPNI KOLEGIJ

- o Testovi
- o Kolokvij iz vježbi
- o Referati iz vježbi
- o Prisutnost na nastavi

1. grupa: 1. ožujak 2024. od 11.00 do 13.30 sati

Ime	Prezime
Edina	Abdii
Bernarda	Andrić
Robert	Bačani
Emma	Beriša
Veronika	Biljan
Lana	Brkić
Augustin	Brzić
Mateo	Bubalo
Patricija	Čiček
Paula	Čolig

2. grupa: 1. ožujak 2024. od 13.30 do 16.00 sati

Ime	Prezime
Valerija	Čolig
Korina	Divjak
Maja	Dragić
Alena	Đogić
Katarina	Grić-Radman
Elizabet	Horvat
Lea	Hrženjak
Helena	Hudoletnjak
Karla	Jagar
Martina	Jović

**Podjela studenata po grupama
iz vježbi Karakterizacija
materijala na Zavodu za
analitičku kemiju**

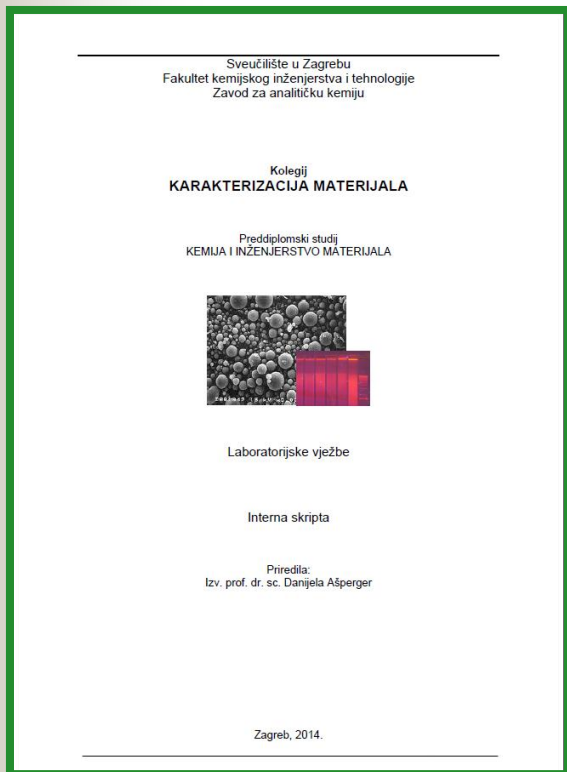
3. grupa: 8. ožujak 2024. od 11.00 do 13.30 sati

Ime	Prezime
Ana	Jurić
Eva	Kovačević
Vedran	Kovačević
Ivona	Krznar
Marija	Labudović
Tadea	Lažeta
Tea	Leskovar
Petra	Lusavec
Karla	Majkić
Kaja	Mašić

4. grupa: 8. ožujak 2024. od 13.30 do 16.00 sati

Ime	Prezime
Sanja	Mikša
Tihana	Mlinarić
Martina	Nikšić
Anamarija	Penić
Ante	Pranjić
Josip	Rukavina
Dora	Sršen
Buga	Stipan
Ana	Špišić
Barbara	Štiglec
Vanessa	Vukić

Predložak za pisanje referata iz laboratorijskih vježbi na Zavodu za analitičku kemiju!

Akadska godina: 2023./2024.

Vježba broj: _____

KARAKTERIZACIJA MATERIJALA Laboratorijski izvještaj

Naslov vježbe: _____

Ime i prezime: _____

Grupa: _____

Referat predan dana: _____

Imena ostalih studenata u grupi: _____

Potpis: _____

(ne ispunjavati ispod crte)

Referat pregledala/o: _____

datum: _____

Ocjena referata: _____

Bodovna lista:

_____ / (3)

Sažetak

_____ / (3)

Rezultati

_____ / (1)

Literatura

_____ / (1)

Opći dojam (stil, urednost)

_____ / (8)

Ukupno

utorak, 27. veljače 2024..

1) KOLOKVIJI

1. kolokvij: Ašperger+Rogina
2. kolokvij: Katančić+Govorčin Bajsić
3. kolokvij: Leskovac

Za prolaz svakog kolokvija potrebno je imati 60% bodova

Svaki nastavnik daje 5 pitanja za kolokvij, svako pitanje nosi 2 boda

1. kolokvij nosi 20 bodova (10 Ašperger + 10 Rogina), 12 za prolaz
2. kolokvij nosi 20 bodova (10 Katančić + 10 Govorčin Bajsić), 12 za prolaz
3. kolokvij nosi 10 bodova (10 Leskovac), 6 za prolaz

Nije nužno da kod svakog nastavnika ima 60%**Ukupni bodovi iz kolokvija**

Na 3 kolokvija student može skupiti **ukupno 50 bodova**, za prolaz mora imati 30 bodova (60 %).

Može se ponovo pisati samo 1 kolokvij – u slučaju pada/nedolaska ili za višu ocjenu.

U tom slučaju piše se ponovo cijeli kolokvij. Ne može pisati samo dio Ašperger ili samo dio Govorčin Bajsić. Mora pisati Ašperger+Rogina dio, odnosno Katančić+Govorčin Bajsić . U slučaju da se piše za višu ocjenu student dobiva bodove s tog popravnog kolokvija, ne priznaju se stari bodovi; ako padne ide se na ispit.

2) ISPIT

Svatko daje 2 pitanja, svako pitanje nosi 5 bodova. Ukupno je maksimalno 50 bodova, 30 bodova je potrebno za prolaz.

3) VJEŽBE

Vježbe nose **ukupno 45 bodova** i to na sljedeći način: Ašperger 10, Rogina 5, Katančić 10, Govorčin Bajsić 10, Leskovac 10.

4) PRISUTNOST

Prisutnost se boduje na sljedeći način:

- 14 predavanja je ukupno
- 13,14 predavanja – 5 bodova
- 12 predavanja – 4 boda
- 11 predavanja – 3 boda
- 10 predavanja – 2 boda
- 9 predavanja – 1 bod

Tko je bio na manje od 9 predavanja nema pravo pristupiti ispitu.**Ukupno:**

%	(bod)	Ocjena
60-70%	(60-70)	2
71-80%	(71-80)	3
81-90%	(81-90)	4
91-100%	(91-100)	5

Za konačnu ocjenu iz kolegija općenito studenti su dužni završiti sve vježbe, predati referate/seminare te položiti parcijalne kolokvije.

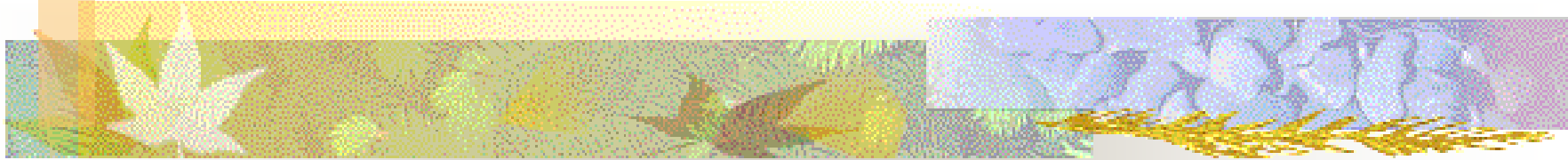
Preporučena literatura

1. **D. Maljković, *Spektrometrija*, Tehnička enciklopedija, Sv. 12, Leksikografski Zavod "Miroslav Krleža", Zagreb 1992., str. 150-178.**
2. **I. Piljac, *Elektroanalitičke metode*, RMC, Zagreb 1995.**
3. **M. Kaštelan-Macan, *Kemijska analiza u sustavu kvalitete*, Školska knjiga, Zagreb 2003.**
4. **D. Skoog, D. A. West, F. J. Holler, *Osnove analitičke kemije*, Školska knjiga, Zagreb 1999.**

1. PREDAVANJE

**Odabir i procjena metode određivanja,
uzorkovanje, priprava uzoraka i detekcija**

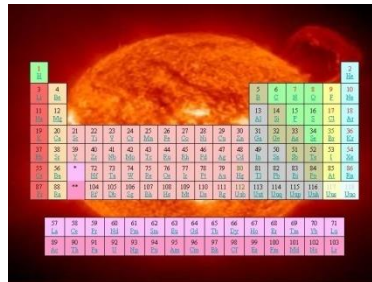

„ANALITIČKA KEMIJA JE ONO ŠTO ANALITIČKI
KEMIČARI RADE”

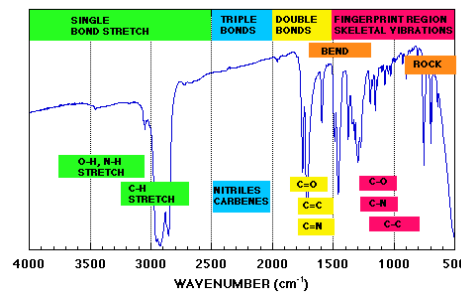
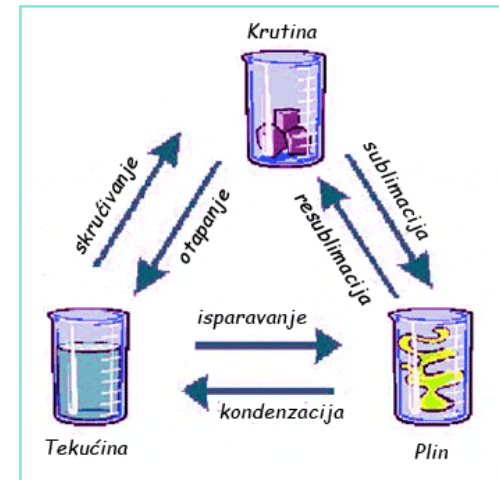
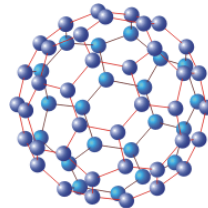
Analytical Chemistry, **66** (13), 1994.

Analitička kemija je znanstvena disciplina koja se bavi istraživanjem:

■ sastava

■ strukture

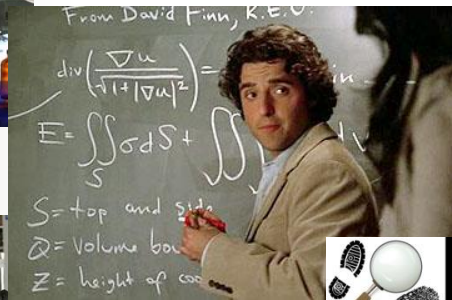
■ stanja energije uzorka u prostoru i vremenu

Wilhelm Ostwald
(1853-1932)

ZNANSTVENE TEMELJE ODREDIO-Wilhem Ostwald

MULTIDISCIPLINARNA ZNANOST –ujedinjuje kemiju, fiziku, tehnička područja, matematiku, teorija vjerojatnosti, matematičku statistiku, teoriju sustava, informacijsku teoriju i teoriju mjerenja

PRIMJENA
Zaštita okoliša
Klinička analiza
Ispitivanju materijala
Osiguravanju kvalitete
I dr.

Klasifikacija analitičkih metoda

Klasične metode

- gravimetrija
- titrimetrija (volumetrija)

Instrumentalne metode

- spektrometrijske
- elektroanalitičke
- instrumentalne separacijske
- toplinske
- radiokemijske
- ostale

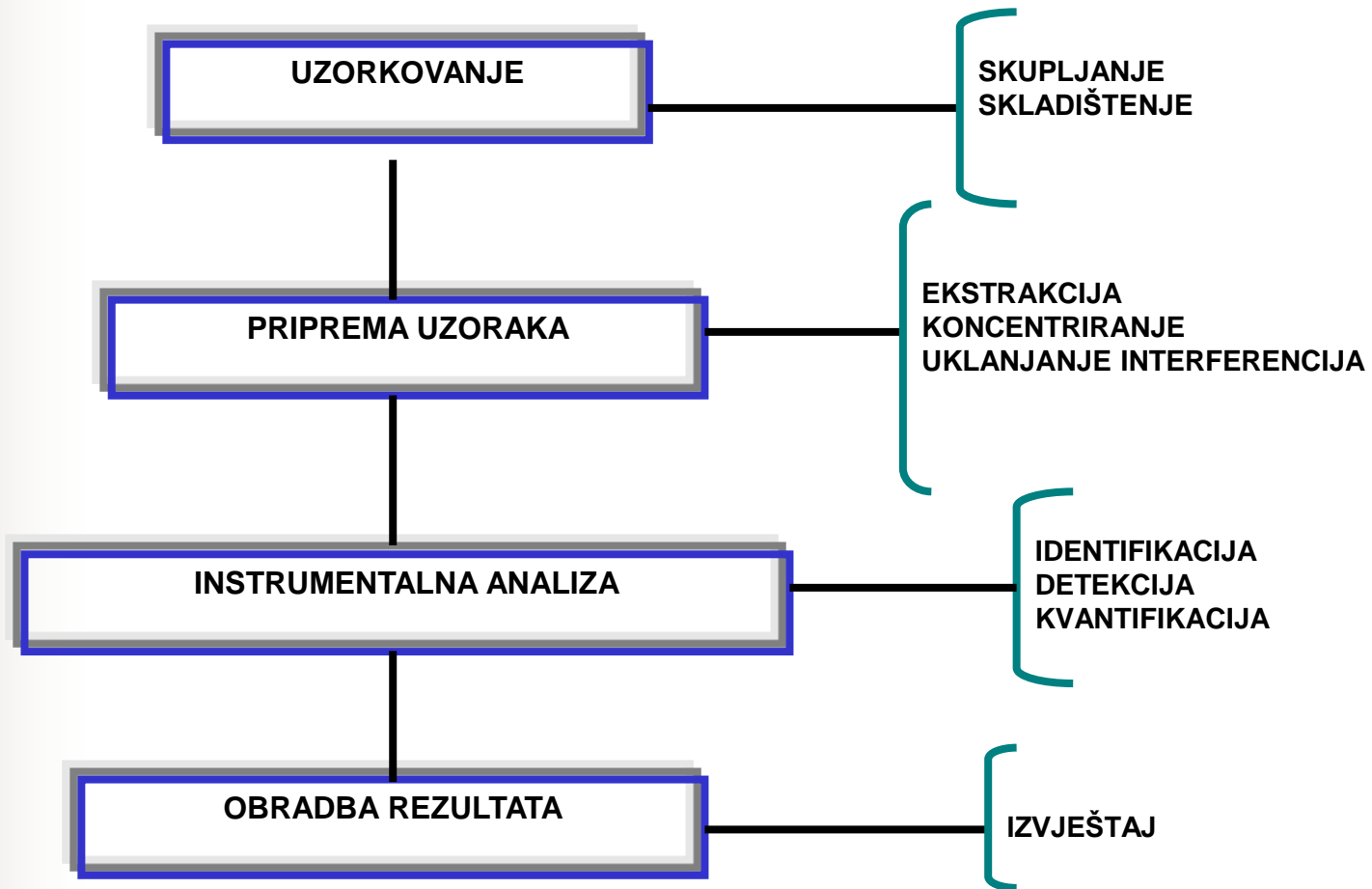
□ Metode u kemijskoj analizi mogu biti:

-**APSOLUTNE**-temelje se na stehiometrijskom odnosu i kemijskoj reakciji

-**USPOREDBENE**-koncentracija analita se uspoređuje s poznatom koncentracijom standarda

Koraci u analitičkom postupku su:

Uzorkovanje (izvori pogrešaka)

- onečišćenje primjenjenih alata i posuđa
- vrijeme i učestalost uzorkovanja
- reprezentativnost uzorka
- relevantni broj i količina uzorka
- čuvanje uzoraka

Priprema uzoraka

- analiza uzoraka bez pripreme uzorka
- djelomično i kompletno raščinjavanje (dekompozicija)
- otapanje uzorka ili ekstrakcija analita
- koncentriranje uzorka (niska koncentracija analita)

Metode raščinjavanja uzoraka

Mokro raščinjavanje (otvoreni sustavi)

- kiselo raščinjavanje, mineralne kiseline (HNO_3 , H_2SO_4 , HClO_3 , HClO_4 , HCl , HF , zlatotopka-*aqua regia*)
- mikrovalno raščinjavanje (teflonske bombe)
- UV oksidacija
- ultrazvučno raščinjavanje

Metode raščinjavanja uzoraka

Mokro i suho raščinjavanje (zatvoreni sustavi)

- klasično zagrijavanje
- raščinjavanje u struji kisika
- taljenje
- dinamički sustavi

Odabir analitičke metode

Definiranje problema:

1. Koja točnost i preciznost se traži?
2. Koliko uzorka je na raspolaganju?
3. Koji je raspon koncentracije analita u uzorcima?
4. Koje komponente uzorka će uzrokovati smetnje?
5. Kakva su fizička i kemijska svojstva matice?
6. Koliko uzoraka je potrebno analizirati?

Ostale karakteristike koje treba uzeti u obzir pri izboru

1. brzina
2. jednostavnost i prikladnost
3. troškovi i instrumentarij na raspolaganju
4. troškovi po jednom uzorku

Pri odabiru metode postoje četiri mogućnosti:

- izabrati standardiziranu metodu
- modificirati postojeću standardiziranu metodu
- uporabiti nestandardiziranu metodu objavljenu u znanstvenoj literaturi
- razviti novu metodu za određenu svrhu

- Bez obzira na to je li riječ o apsolutnim ili usporedbenim metodama, one moraju rezultirati pouzdanom informacijom o prirodi i sastavu analiziranog materijala.
- Ako postojeći mjerni postupak ne odgovara zahtjevima, treba optimizirati one njegove korake koji pridonose korisnosti informacije.
- To se osobito odnosi na planiranje eksperimenta, osiguravanje optimalnih radnih uvjeta, obradbu signala radi boljeg razlučivanja i smanjenja udjela šuma te kemometrijsku obradbu podataka.
- Konačno, ANALITIČAR ne izabire metodu prema instrumentu koji je na raspolaganju nego će odabrati metodu koja je optimalna s obzirom na prethodnu informaciju o uzorku i analitu.

Područje primjene analitičkih metoda

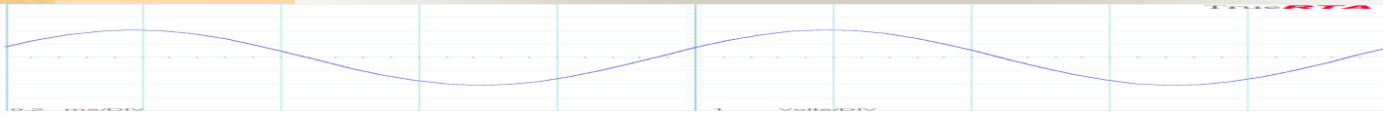
- ograničavajući čimbenik pri izboru optimalne analitičke metode jest **količina uzorka** pogodnog za analizu i očekivani koncentracijski raspon analiziranog materijala
- IUPAC definira tri vrijednosti: raspon mase uzorka S , koja je jednaka zbroju **mase analita** m_x i **mase u matici** m_y :

$$S = m_x + m_y$$

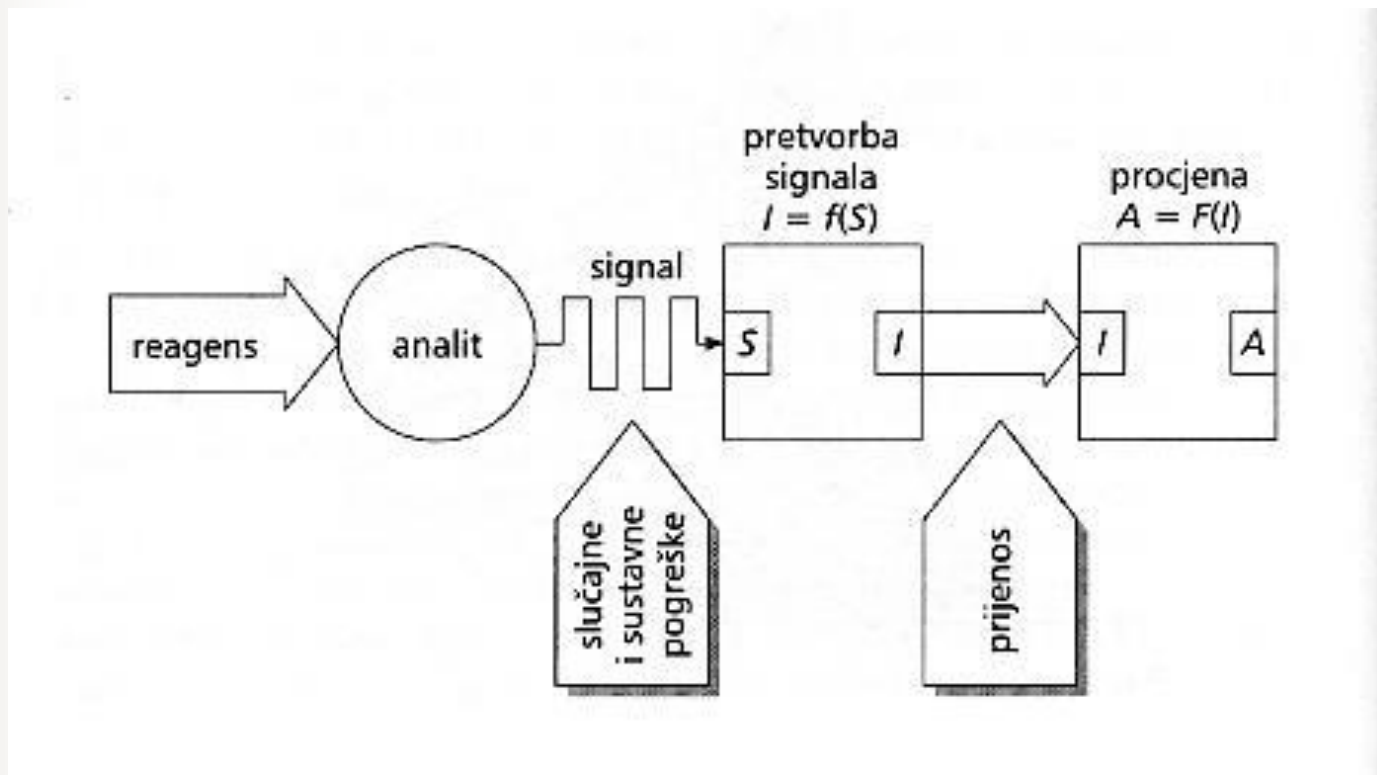
- ovisno o masi uzorka govorimo o makroanalizi, mezoanalizi ili semimikroanalizi, mikroanalizi, submikroanalizi i ultramikroanalizi
- ovisno o udjelu analita u uzorku, govorimo o **glavnom sastojku** (100-10%), o **minornom sastojku** (10-0,1%) i o **tragovima** (<0,1%)
- **tragovi** se dijele na *mikro*, *nano* i *piko* količinu

Analitički signal

-od analita do informacije-

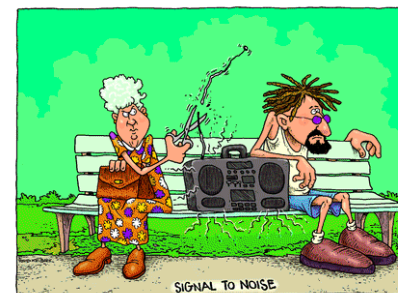
-šum-poremećaj signala prouzročen vanjskim pojavama-

Za prevođenje analitičkog signala u analitičku informaciju analitički signal mora imati 4 funkcije:

- SINTAKTIČKU-kojom se slijed signala povezuje međusobno ili s nekom fizikalno-kemijskom zakonitošću
- SEMANTIČKU-koja analitičaru pokazuje odnos između signala i ispitivane tvari
- PRAGMATIČNU-koja daje relativan odnos između signala i osobe koja ga tumači
- DENOTACIJSKU-koja omogućuje da se iz signala dobije odgovarajući informacijski sadržaj

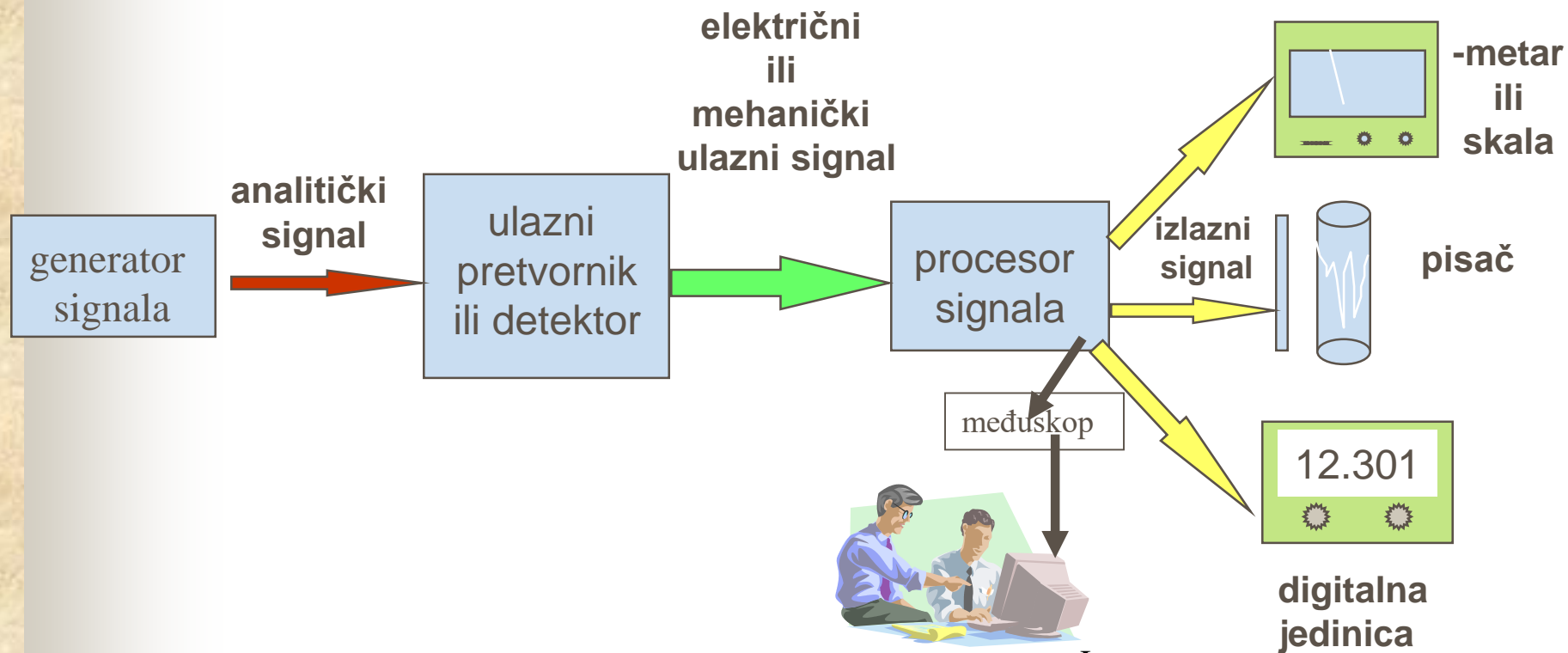
SIGNAL MOŽE BITI:

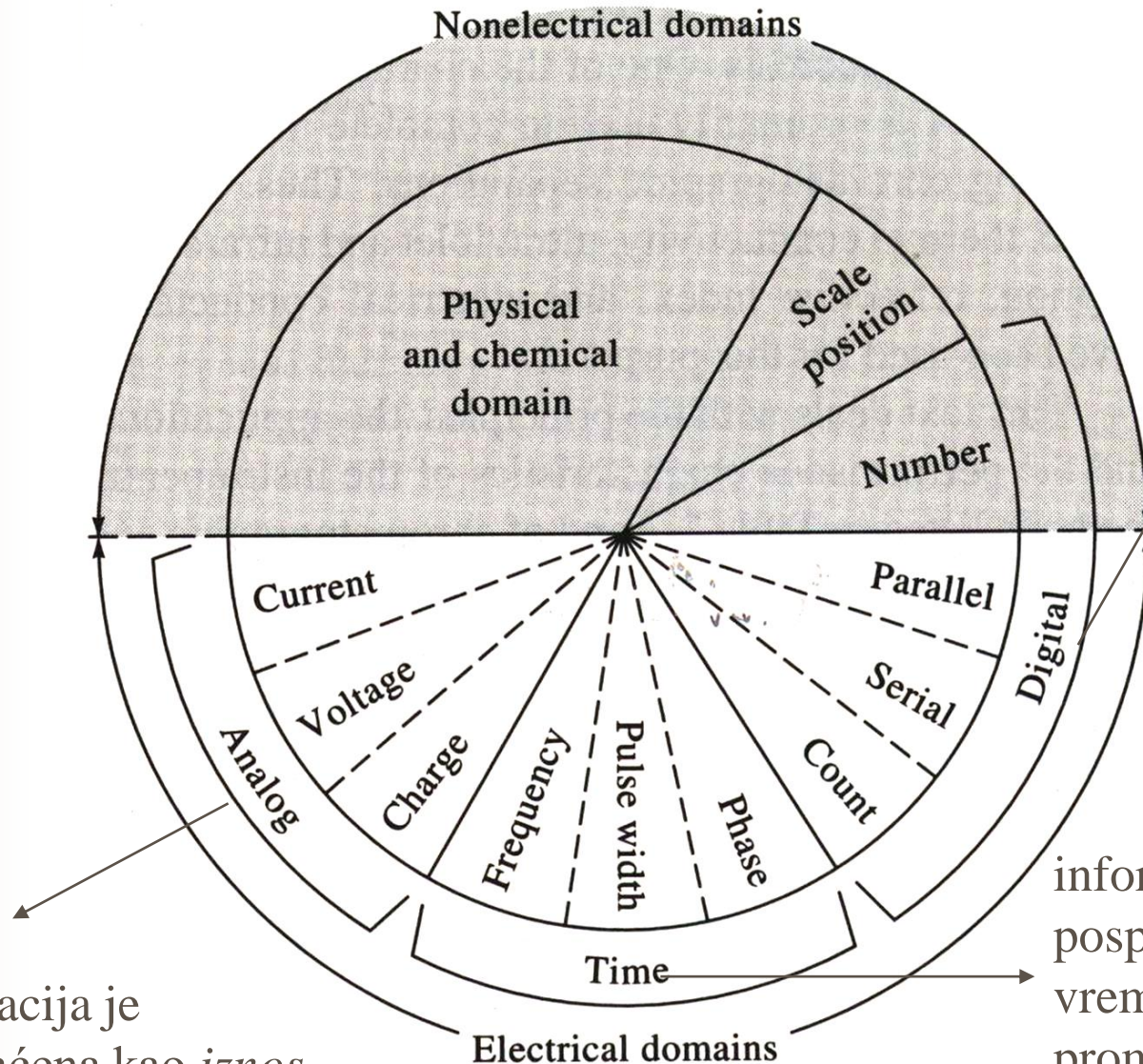
- statičan i dinamičan
- jednodimenzionalan ili dvodimenzionalan
- determinirani ili stokastični ili determinirani i stokastični
- jednovarijantni i multivarijantni

Izvor energije	Signal pobude	uzorak	Signal odziva	Detektor
	zračenje čestica (elektrona, iona)		zračenje nakon interakcije	
	elektromagnetsko zračenje			
	toplinska energija			
	kemijska reakcija		promjena uzorka	
	električna energija			

Dijelovi tipičnog instrumenta

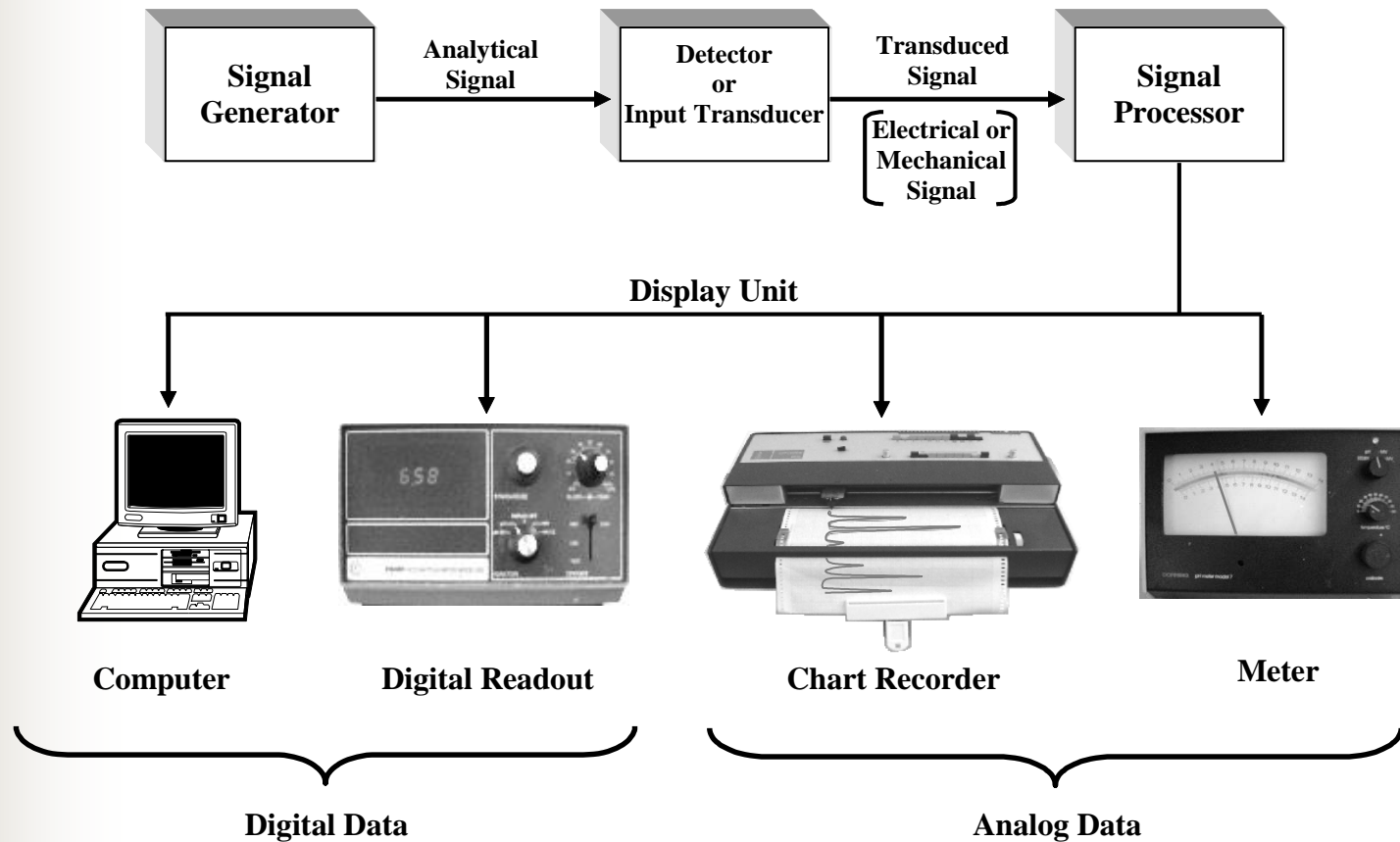

informacija je u jednom od gornja dva oblika

informacija je obuhvaćena kao *iznos* neke električne veličine

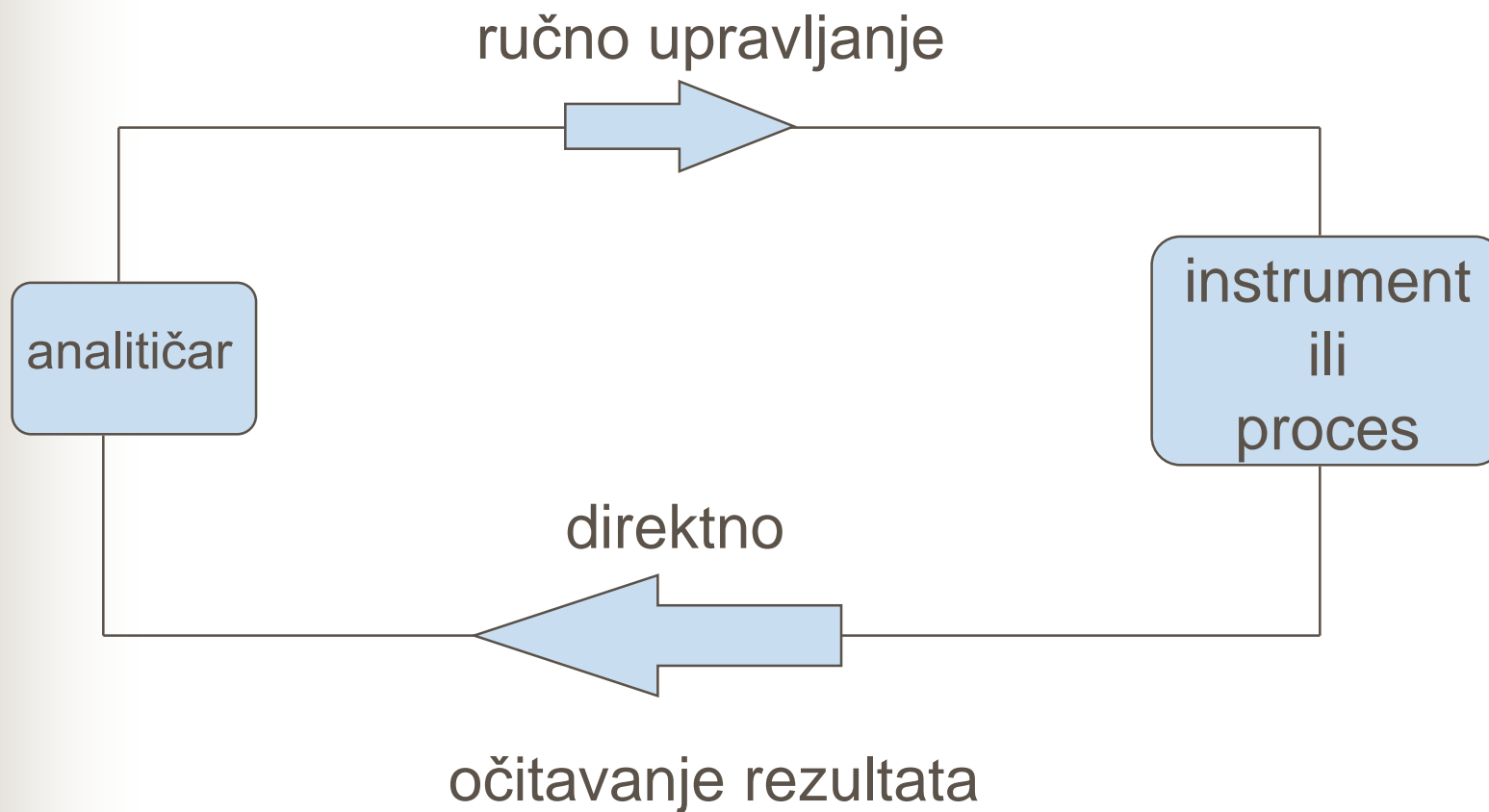
informacija je pospremljena kao vremenska ovisnost promjene signala

Pet generacija instrumenata 31

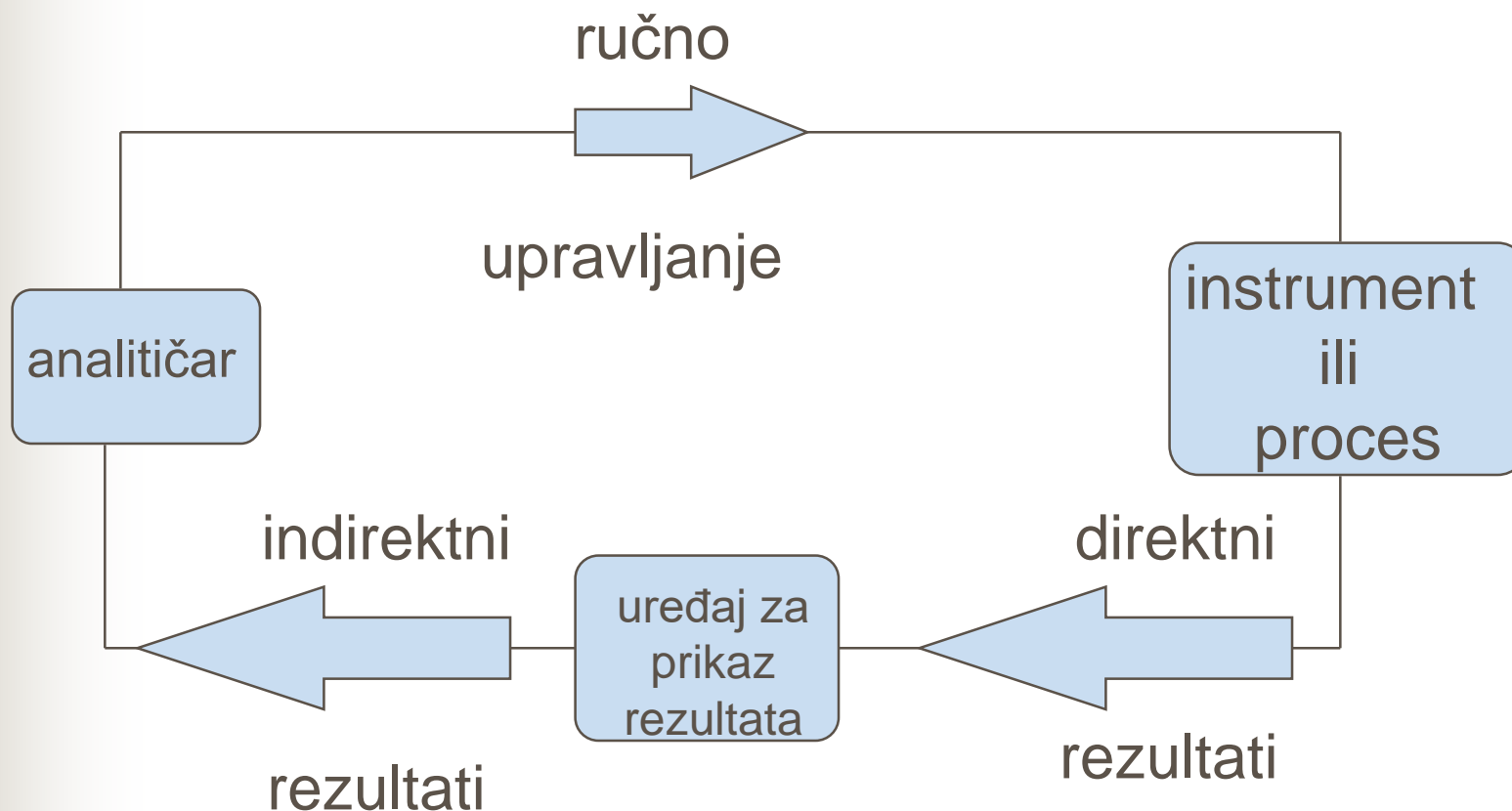
1. generacija

-ručna i vizualna interakcija između instrumenta i analitičara,
npr. birete, mehaničke vage

2. generacija

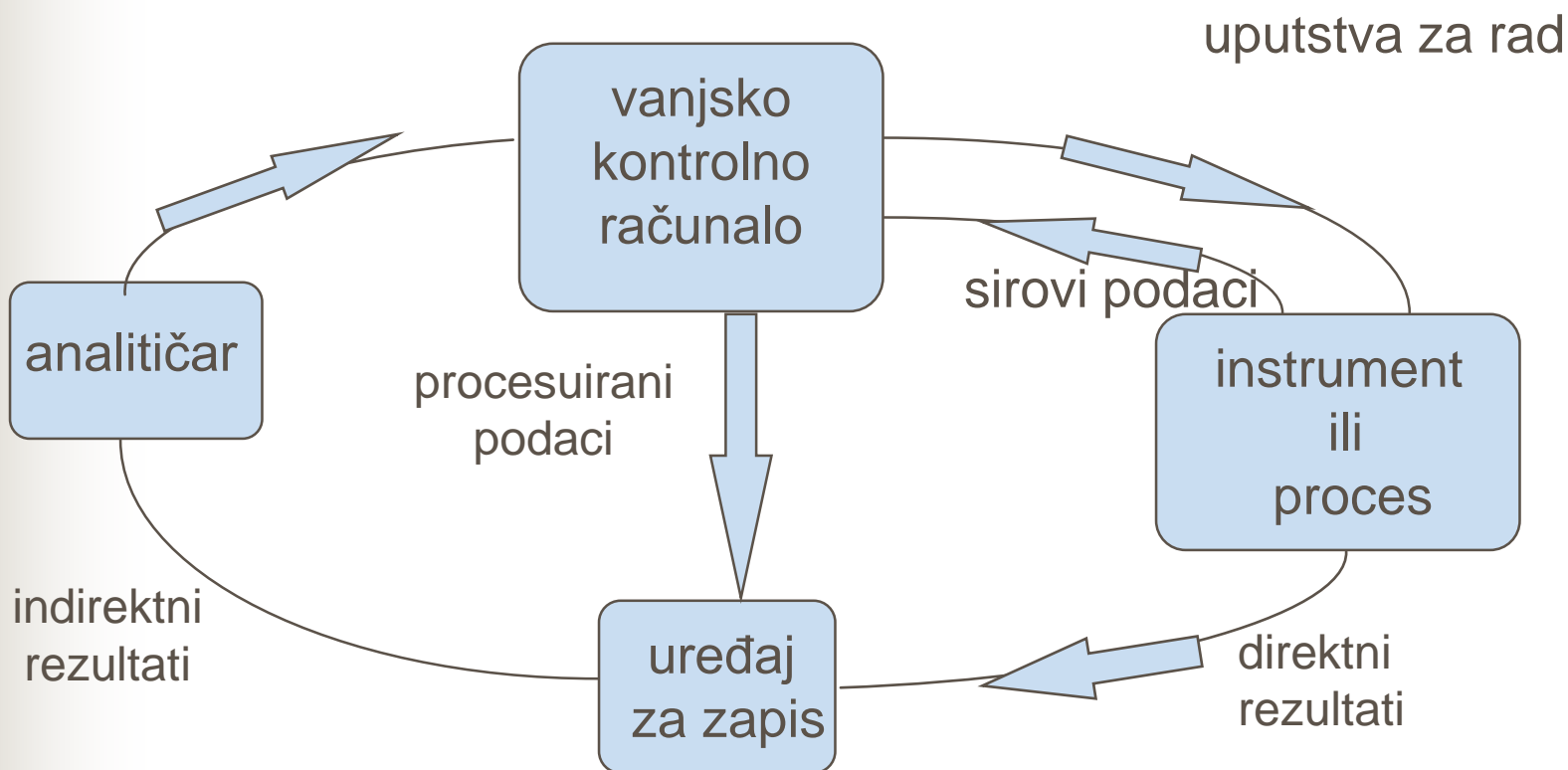
-analitičar upravlja instrumentom preko gumba i prekidača a rezultati su prikazani na analognom -metru ili pisaču, npr. spektrometar, pH-metar

3. generacija

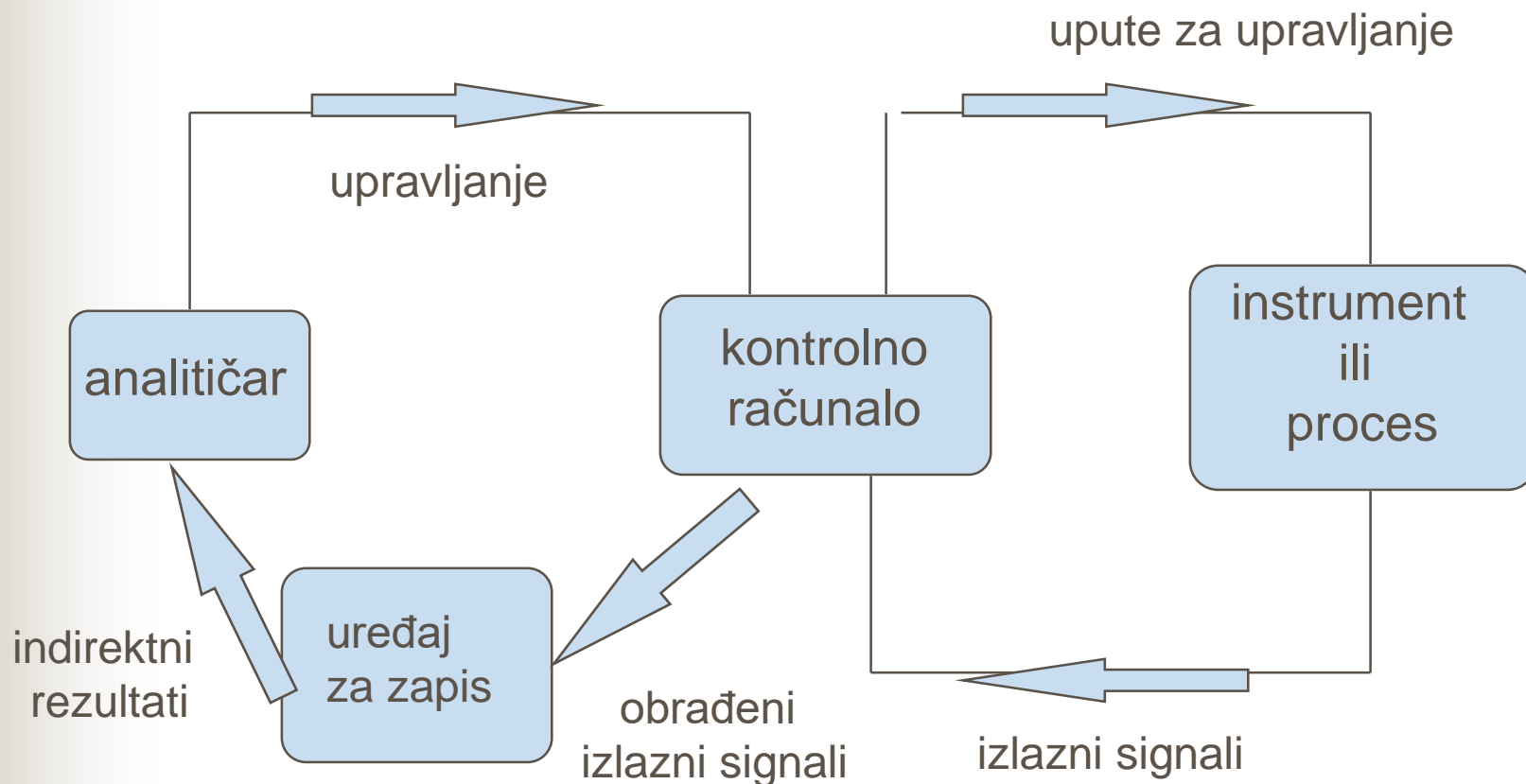
- mikroračunala povezana s postojećim instrumentima za prikaz i obradu podataka,
npr: osobno računalo povezano sa spektrometrom

4. generacija

-minijaturizirana računala kao integralne komponente
(mikroprocesori)

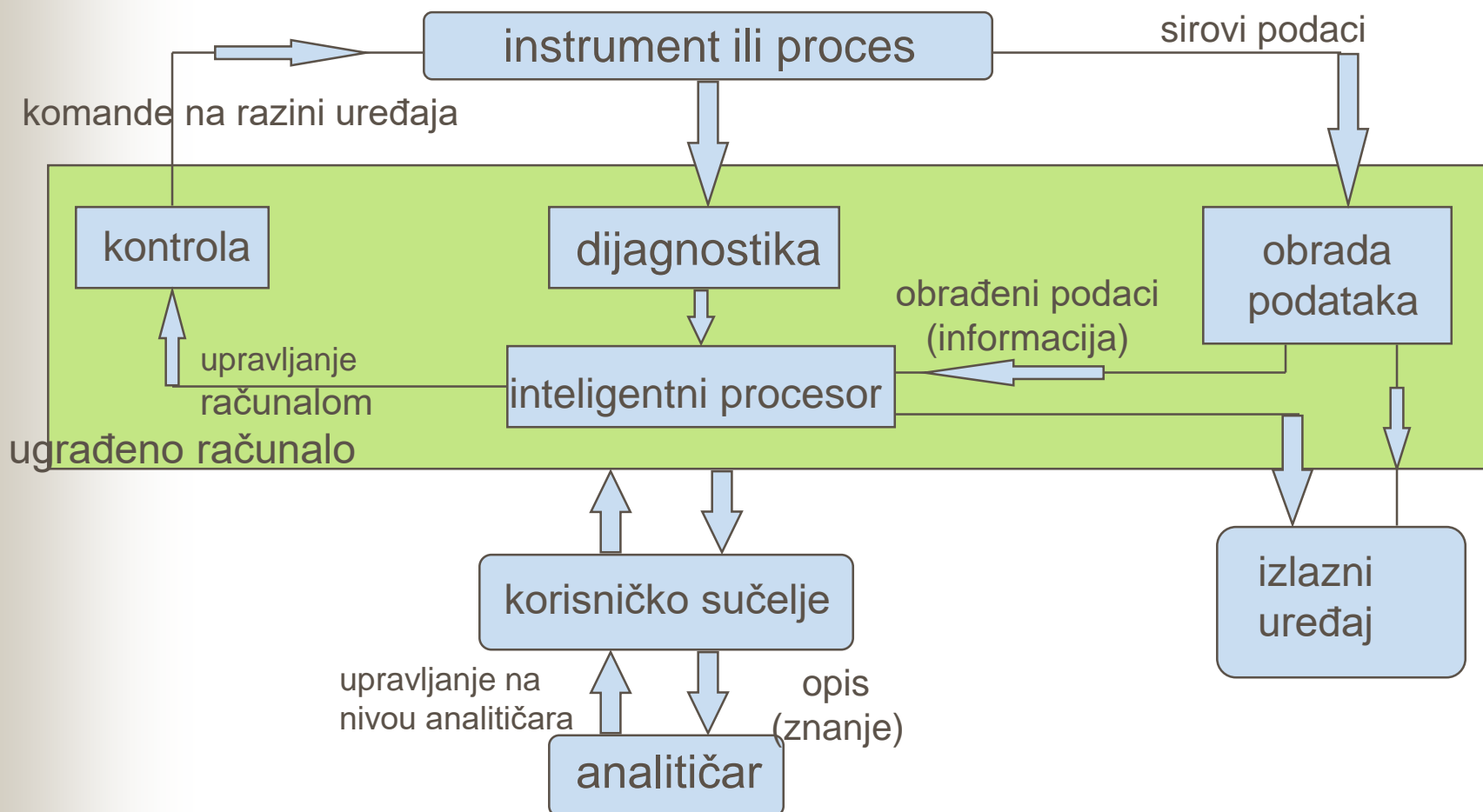
npr: spektrometar Iskra MA 5900, konduktometar Iskra MA

5. generacija

-namjenska računala

npr: Waters HPLC, HP 8452As and 8453As UV-Vis spektrometeri,
Varian HPLC

Analitički rezultat i analitička informacija

- Analitički rezultat daje informaciju o prosječnom sastavu ispitnog uzorka.
- Analitička informacija govori o cjelini iz koje je uzet ispitni uzorak.

Nesigurnost analitičke informacije

- Zbog stokastičnog karaktera analitičkog sustava analitička je informacija nesigurna.
- Zadaća je kemijske analize smanjiti tu nesigurnost na prihvatljivu razinu.

Validacija metodologije

Validacija se provodi u tri koraka:

- ✓ Karakterizacija ispitnog postupka
- ✓ Usporedba sa zahtjevima korisnika
- ✓ Izjava o udovoljavanju zahtjevima

Validacija metode

- preciznost (slučajna pogreška)
- točnost (sustavna pogreška)
- linearnost
- granica određivanja
- granica dokazivanja
- robustnost
- selektivnost i specifičnost
- iskoristivost
- osjetljivost
- stabilnost
- učinak matice

Kada validirati?

- pri uvođenju nove metode ili modifikaciji postojeće
- nakon svake promjene ili većeg servisa instrumenta
- u određenim vremenskim razdobljima
- za nenormirane metode
- za metode razvijene u vlastitom laboratoriju
- kada se normirana metoda želi primijeniti izvan normiranog područja
- kada se normirana metoda upotrebljava u različitim laboratorijima ili je u istom laboratoriju izvode različiti analitičari različitim instrumentima

Validacija metode se provodi:

- međulaboratorijskim ispitivanjima
- usporedbom s analizom certificiranog materijala
- usporedbom s validiranom metodom
- usporedbom sa standardnim otopinama i uzorcima
- unutarlaboratorijskim ispitivanjima

***VALIDACIJA MOŽE BITI POTPUNA, AKO SE
ODREĐUJU SVE IZVEDBENE ZNAČAJKE
METODE ILI DJELOMIČNA***

Mjerna nesigurnost (izvori)

- uzorkovanje
- uvjeti čuvanja uzoraka
- čistoća reagensa
- instrumentacija
- uzorak
- obrada rezultata
- operater
- sporedni

Interval pouzdanosti za veliki broj mjerenja:

$$\mu = \bar{x} \pm \frac{z\sigma}{\sqrt{n}}$$

Interval pouzdanosti za mali broj mjerenja:

$$\mu = \bar{x} \pm \frac{ts}{\sqrt{n}}$$

Propisi i inicijative

- Workshop on Harmonization of Sampling and Analysis Methods for Heavy Metals, Organic Pollutants and Pathogens in Soil and Sludge, Stresa, Italy (2001.)
- Comparative Evaluation of European Methods for Sampling and Sample Treatment of Soil, European Communities (2001.)

Statistička obrada podataka – literatura

- M. Kaštelan-Macan, *Kemijska analiza u sustavu kvalitete*, Školska knjiga, Zagreb, 2003.
- B. Petz, *Osnovne statističke metode za nematematičare*, Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu, 4. izdanje, Naklada Slap Jastrebarsko, 2002.
- *Internet adresa:*
<http://odin.chemistry.uakron.edu/analytical/Statistics/>

KALIBRACIJA ili UMJERAVANJE

-postupak usporedbe mjernog sustava sa standardiziranim sustavom

-svrha kalibracije ili umjeravanja - ukloniti ili smanjiti pogrešku mjernog sustava

-rezultat kalibracijskog postupka:

1. **KALIBRACIJSKA ili UMJERNA KRIVULJA ili PRAVAC**

- za jednokomponentne sustave.

2. **KALIBRACIJSKA ili UMJERNA POVRŠINA**

- za višekomponentne sustave.

Analitičke metode:

Apsolutne - ne provodi se umjeravanje, temelje se na stehiometrijskom odnosu i kemijskoj reakciji (gravimetrija, titrimetrija, elektrogravimetrija, termogravimetrija, kulometrija)

Usporedbene metode – za sve ostale instrumentalne metode provodi se umjeravanje

Interferencije

- utjecaj instrumenta
- prisutne u standardnoj otopini
- prisutne u nepoznatom uzorku

➤ VALIDACIJA:

Izvedbene značajke metode

(točnost, preciznost, linearnost, stabilnost analita i standardnih otopina, selektivnost i specifičnost, učinak matice, granica kvantifikacije, granica dokazivanja, otpornost metode, radno područje, osjetljivost metode, iskoristivost)

Izvedbene značajke instrumentalnih metoda

(- za kvalitetu kalibracijskog ili umjernog postupka - **selektivnost, osjetljivost, preciznost, granica kvantifikacije**)

Selektivnost - SEL

- omjer signala koji potječe od analita r'' i ukupnog odziva r

$$SEL = r'' / r$$

(bezdimenzijska veličina s vrijednostima od 0 – 1)

Osjetljivost - b

- promjena odziva instrumenta s promjenom koncentracije analita

$$b = Dr / Dc$$

(nagib regresijskog pravca)

Preciznost instrumenta

- vezuje se uz omjer signala i šuma

$$\text{signal} / \text{šum} = r / s_r$$

r – signal analita, s_r – standardno odstupanje ponovljenih mjerenja

Preciznost analize

- definira se kao minimalna razlika između dviju koncentracija koja se može razlikovati od učinka slučajne instrumentalne pogreške:

- granica detekcije – najmanja moguća koncentracija analita koja se može detektirati ali ne i kvantitativno odrediti
- granica kvantifikacije - najmanja moguća koncentracija analita koja se može odrediti uz dopuštenu pogrešku

KALIBRACIJSKI ili UMJERNI POSTUPCI

1. METODA VANJSKOG STANDARDA
2. METODA STANDARDNOG DODATKA
3. METODA UNUTARNJEG STANDARDA

1. METODA VANJSKOG STANDARDA

- utjecaj matice zanemariv i ne ovisi o koncentraciji analita
- nužna je stabilnost instrumenata

Kalibracijski ili umjerni ili baždarni dijagram

- pripremi se niz standardnih otopina i očita odziv instrumenta ovisno o njihovoj koncentraciji
  - priprema standardnih otopina – sustavna pogreška (analitičar, instrument)
  - standardne otopine moraju pokrivati cijelo koncentracijsko područje
- **primjer:** kod spektrofometrijskih mjerenja kao odziv instrumenta očitava se apsorbancija-linearna ovisnost koncentracije o apsorbanciji (Lambert-Beer)

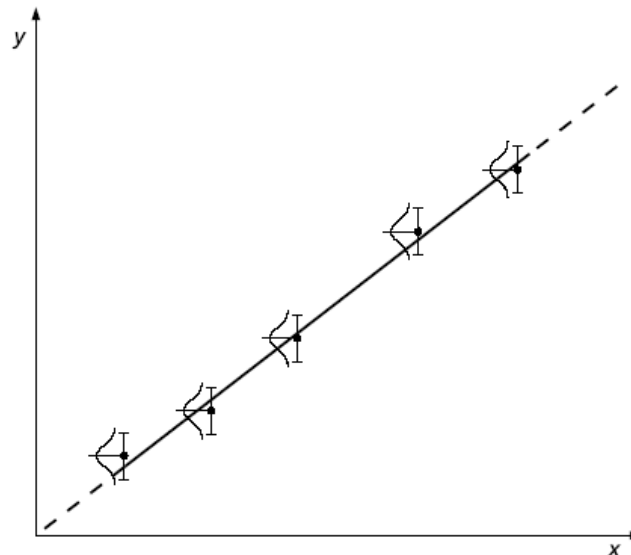
$$\log I_0 / I = A = \varepsilon \cdot c \cdot b$$

- nije uvijek pravac i nije ga dobro proizvoljno povlačiti između dobivenih točaka

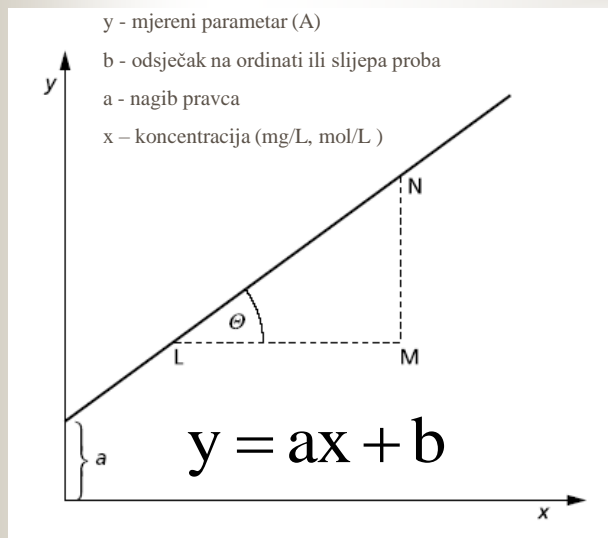
ZAŠTO?

- očitavanje apsorbancije s tri značajne znamenke što je grafički nemoguće prenijeti na ograničeni prostor baždarnog dijagrama
- rasipanje instrumentalnih odziva oko pravca (očitan signal je samo jedan od mogućih odziva instrumenta za mjerenu koncentraciju)
- jednadžbu pravca izračunati linearnom regresijom tj. metodom najmanjih kvadrata

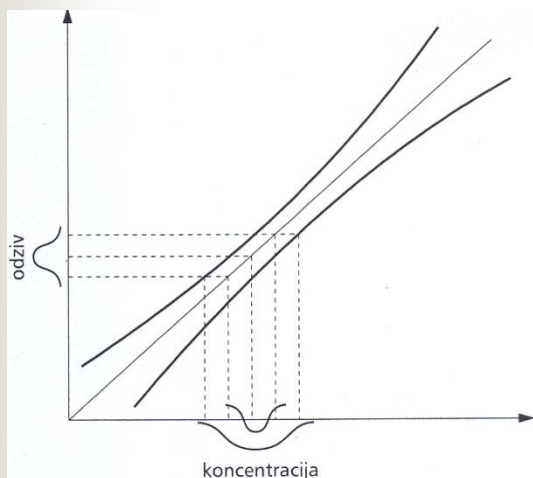
Normalna razdioba mogućih odziva instrumenta za svaku mjerenu koncentraciju

Linearna ovisnost analita i odziva instrumenta

Baždarni pravac koji ne prolazi kroz ishodište

Mjerna nesigurnost oko regresijskog pravca

- slijepa proba** – odziv instrumenta kada nije prisutan analit u uzorku
- odsječak na ordinati može biti pozitivan, negativan ili jednak ničtici
- sustavna pogreška ako nakon oduzimanja slijepe vrijednosti ostaje i dalje odsječak na ordinati
- ako nema sustavne pogreške $y = ax$

- izračunamo **standardno odstupanje** u svakoj točki
- slučajna pogreška najmanja u sredini (**interval pouzdanosti**)
- povećanje broja kalibracijskih točaka (ne više od 6)
- više od jedanput mjeriti svaku koncentraciju
- **regresijska analiza** - statistička metoda određivanja jednadžbe koja najbolje pokazuje mjerne podatke
- **optimalni uvjeti** – jednadžba dobro pokazuje odnos ulaznih i izlaznih veličina

SPEKTROFOTOMETRIJSKO ODREĐIVANJE ŽELJEZA

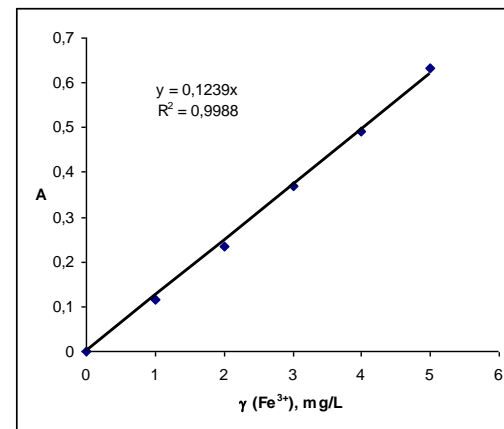
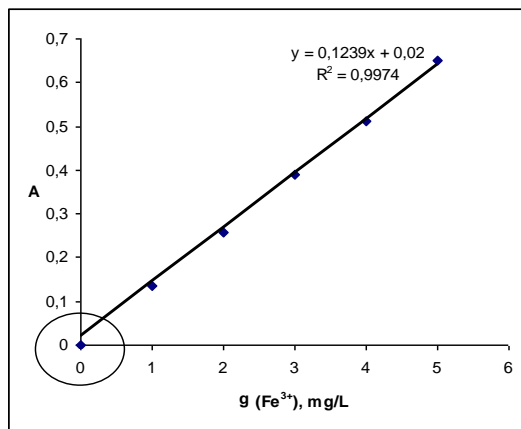
γ (Fe^{3+}) = 10 mg/L (standardna otopina)

Koncentracijsko područje 0 - 5 mg/L

A (slijepe probe) = 0,020

Vrijednosti apsorbancija za određene početne koncentracije standardnih otopina Fe^{3+} -iona

V(Fe^{3+}), mL	γ (Fe^{3+}), mg/L	Apsorbancija			
		A ₁	A ₂	A ₃	A(sr.)
2,5	1	0,136	0,137	0,136	0,136
5,0	2	0,256	0,255	0,257	0,256
7,5	3	0,389	0,389	0,389	0,389
10,0	4	0,511	0,510	0,511	0,511
12,5	5	0,651	0,651	0,650	0,651

Baždarni dijagrami za standardne otopine Fe^{3+} -iona

2. METODA STANDARDNOG DODATKA

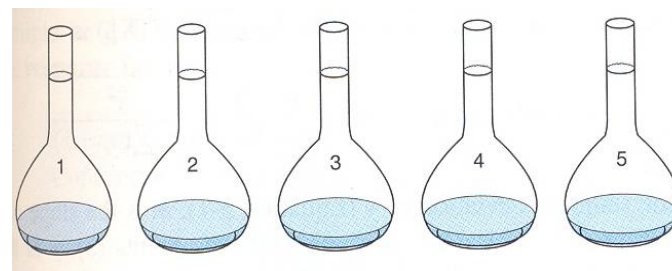
- kalibracija i mjerenje unutar iste matice
- upotrebljava se kada je utjecaj matice na određivanje analita znatan
- smanjuje se pogreška od interferencija jer se standard i analit nalaze u istoj matici
- koncentracije analita u uzorku vrlo blizu granice kvantifikacije

ODREĐIVANJE Cd^{2+} ATOMSKOM APSORPCIJSKOM SPEKTROMETRIJOM (AAS)

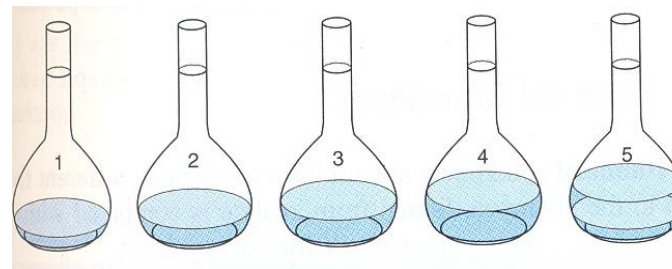
$\gamma(\text{Cd}^{2+}) = 10 \text{ mg/L}$ (standardna otopina, SO)

Priprema otopina:

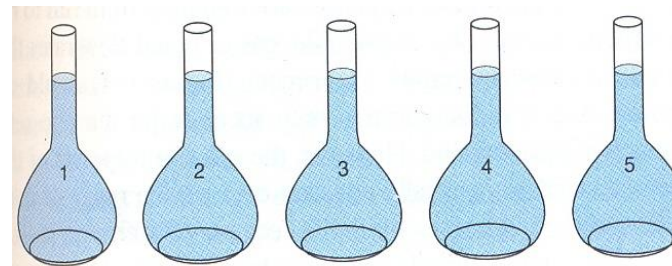
1. u svaku tikvicu staviti isti alikvot analita

2. dodati određeni alikvot standardne otopine kadmija

3. nadopuniti tikvice do oznake otapalom (H_2O)

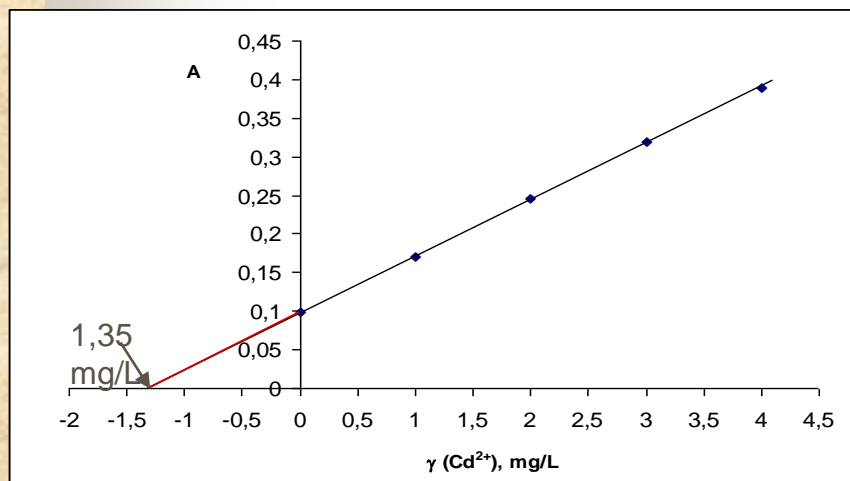

Vrijednosti volumena, koncentracija i apsorbancija za određivanje kadmija AAS-om

V (uzorka) mL	V(SO) mL	V (ukupni) mL	γ (SO) mg/L	A
5	0	50	0	0,099
5	5	50	1	0,171
5	10	50	2	0,245
5	15	50	3	0,319
5	20	50	4	0,389

$$\gamma = \gamma(\text{SO}) \cdot V(\text{SO}) / V(\text{ukupni})$$

$$\gamma_1 = 10 \text{ mg/L} \cdot 5 \text{ mL} / 50 \text{ mL} \Rightarrow \gamma_1 = 1 \text{ mg/L}$$

Grafičko određivanje koncentracije kadmija u nepoznatom uzorku

$$1,35 \text{ mg/L} \cdot 50,0 / 5,00 = 13,5 \text{ mg/L}$$

Baždarni dijagram za kadmij dobiven metodom standardnog dodatka

Metodom standardnog dodatka iz sličnosti trokuta moguće je izračunati koncentraciju analita u nepoznatom uzorku:

$$\operatorname{tg} \alpha = \frac{A}{\gamma} = \frac{A_1}{\gamma + \gamma_1} = \frac{A_2}{\gamma + \gamma_2}$$

$$\gamma' = \frac{\gamma_1 \times A}{A_1 - A} \quad \gamma'' = \frac{\gamma_2 \times A}{A_2 - A} \quad \bar{\gamma} = \frac{\gamma' + \gamma''}{2}$$

γ' i γ'' = masene koncentracije analita nepoznate otopine uzorka iz dva mjerenja

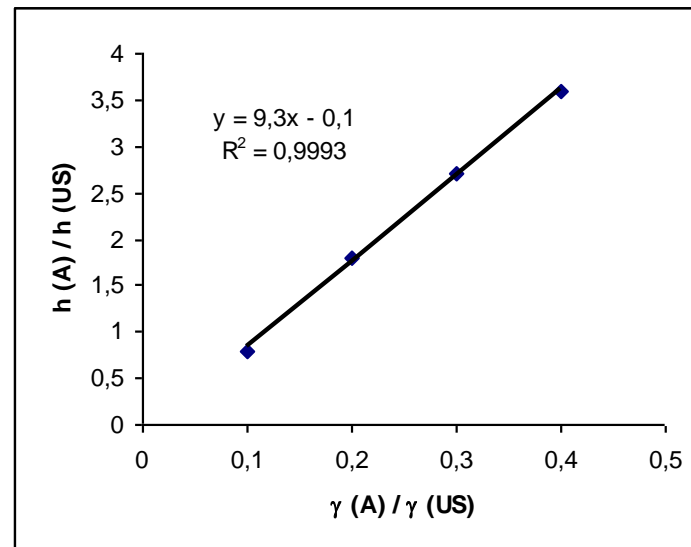
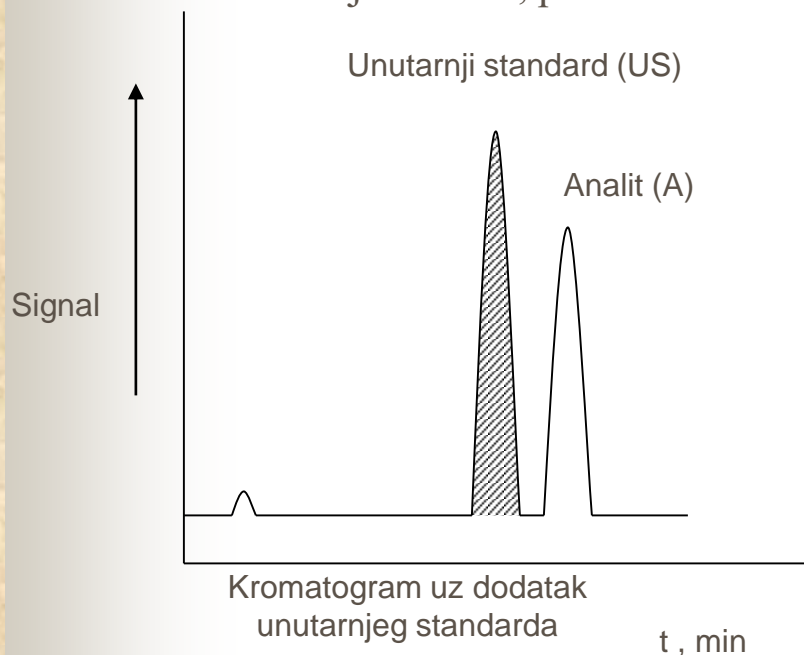
$\bar{\gamma}$

= masena koncentracija analita u nepoznatom uzorku
(srednja vrijednost dva mjerenja uz standardni dodatak)

3. METODA UNUTARNJEG STANDARDA

- **Unutarnji standard** – tvar dodana uzorku, slijepoj probi i standardnim otopinama
  - koncentracija unutarnjeg standarda je konstantna i poznata
  - vrijednost signala koji odgovara unutarnjem standardu je poznata
- **Korištenje metode** – osjetljivost instrumentalne metode promjenljiva s vremenom
  - znatan utjecaj matice na signal analita
  - gubitak uzorka za vrijeme određivanja
  - nestabilnog rada instrumenta(kromatografija, emisijska spektrometrija, rendgenska difrakcija)

- signal unutarnjeg standarda (US) mjeri se zajedno sa signalom analita (A)
- površine ispod krivulje za analit i unutarnji standard proporcionalne su koncentraciji
- iste koncentracije A i US , površine različite

Omjer odziva F – odnos površina ispod krivulja za iste koncentracije A i US.

$$F = \text{signal A} / \text{signal US}$$

za različite koncentracije

$$\text{signal A} / \text{signal US} = F \cdot [A] / [US]$$

Omjer odziva F je nagib pravca i daje osjetljivost postupka!!!

Materijali za predavanja i vježbe te sve potrebne obavijesti nalazit će se na adresi:

<http://www.fkit.unizg.hr>
Karakterizacija materijala